

UNITÁRIUS

ÉRTESÍTŐ

ÜZENET*

(Dr. ALFRED HALL, a kongresszus elnöke.)

Szivesen köszöntöm összes testvéreinket, akik az öt földrész minden tájékán ugyanabban a nemes munkában forgolódnak, terjesztve és ápolva a felvilágosult keresztény hitet és vallási szabadságot. A lefolyt esztendő eseményei még inkább meggyőztek engemet afelől, hogy a mi egységes frontunkra nagy szükség van, mert a velünk szemben álló nyílt, vagy alattomos erők nem szünek meg támadólag lépni fel, és kezdeni mindazt, ami reánk nézve örökbecsű és szent.

A mi együttes, kitartó és lelkes munkánkra már csak azért is szükség van, mert a vallási kisebbségek némely országban még mindig kegyetlen elbánásnak és üldözésnek vannak kitéve. Még az európai államokban is előfordul, hogy hitrokonaink kétségbeesetten küzdenek a szabadságért, de egymagukra hagyatva ez a küzdelem többnyire kilátástalan és sikertelen. Boldogabb országok lakóinak fogalma se lehet arról a mondhatatlan szenvedésről, amelyet ezeknek az igazi keresztthordozóknak el kell viselniök.

Európában a kisebbségi sorsban élők száma körülbelül harminc millió. És bár nagy többségük inkább politikai nyomás alatt nyög, azért elég sokan vannak olyanok is, akiknek vallási meggyőződésük miatt kell szenvedniök. Szabadelvű egyesületünknek nem lehet szentebb célja, minthogy ezeknek a sorsüldözötteknek ügyét

magáévá téve és felkarolva, amint lehet, rajtok segíteni igyekezzünk.

A vallás és teológia mezején minduntalan sorozatos támadások érik a haladó kereszténységet. Európaszerte felújított dogmai fegyverzetben, nemcsak az ősi teológiai rendszerek hívei intézik ezeket a támadásokat, hanem az olyan bölcséleti formák is, amelyek az egyént az államnak teljesen alája rendelik. És ez nem is lehet ránk nézve meglepő, miután a mi hitünk szerint Istennek az ember társadalmi életében és berendezkedésében állandó célja és eleven befolyása van; viszont a mi hitünk kiemeli ebben az irányban is az ember egyéniségének jelentőségét.

A mi hitünk tehát az élet és világ szellemi oldalát hangsúlyozza. Ez a világnézet éles ellentétben áll mindazokkal, akik a különböző kormányformák alatt a materializmus szolgálatába szegődtek és útjában van azoknak, akik a népek életét és gondolkozásmódját az istenuralomból kiábrándítani törekszenek. Éppen ezért időszerű volt, hogy a múlt nyáron Arnheimben tartott konferenciánk kinyilvánítsa azt a meggyőződését, hogy *„a mai világhelyzetben nekünk is félremagyarázhatatlanul állást kell foglalnunk alapvető ideálunk: a polgári és vallásos szabadság mellett, szellemi vonatkozásban teljes önkormányzatot (autonómia) követelve az egyházak részére és hathatós jogvédelemben részesítve a nemzetközi igazságosság elveit”*.

Olyan bonyolult ez a mai helyzet, hogy azt pár évvel ezelőtt közülünk senki meg nem

* Nemzetközi Vasárnap: 1937. I. 10.

jósolhatta volna. Egyfelől dogmai zárközöttség-gal, másfelől pöffeszkedő istentagadással van dolgunk; s mind a kettőt jobb ügynöz méltó buzgósággal propagáljuk, úgy tüntetve föl azokat, mint az üdvösség bizonyos eszközeit a népek milliói számára. Az ész jogát és vallás szabadságát nyíltan becsméri és megtagadják. Mivel pedig mi a felvilágosult vallás hívei és vezérei vagyunk, nagy a mi felelősségünk a mai világságos világhelyzetben: legyünk tehát készen arra, hogy a krisztusi gondolatot az őt megillető szellemi fegyverekkel megvédelmezzük minden kívülről jövő támadás ellen. Bensőnkben pedig legyünk meggyőződve — a mártíromságig — a mi hitünknek megváltó ereje felől. Az Úr Jézus Krisztus nem hiába tanította, hogy mi mindnyájan Istennek gyermekei vagyunk: ez a mi sarkalatos hitelvünk, amely általános érvényt szerez az ember isteni származásának; s ha ezt az egész világon elfogadnák, egyesek és nemzetek mennyivel buzgóbban igyekeznének enyhíteni a földi nyomoruságot, lassanként megoldva a kornak gazdasági problémáit, s megalapozva az annyira óhajtott világbékét. Emberi hivatásunk és rendeltetésünk magasztos felfogása — a mi hitünk szerint — a világ képét teljesen átalakítaná.

Keressük és ápoljuk tehát továbbra is az igazságot és szolgáljuk szívünk-lelkünk nemes odaadásával az Isten és az ember szent ügyét. S egyuttal megerősödvé hitünkben, legyen a mi életünk a maga bensőséges áhítatával és nemes erkölesi fölényével Istennek tetsző áldozat, soha meg nem szünő istentisztelet. Amen.

Angolból fordította: *Józan Miklós.*

ISTEN ELŐTT

Szilveszterkor.

„Amely pedig a tövisek közé esett, ez az, aki hallja az igét, de e világnak gondja és a gazdagságnak csalárdsága elfojtja az igét és gyümölcsöt nem terem“. Máté ev. XIII. 22.

Szilveszter estéjén négyen találkoznak mindenfelé a világon... Négyen: az ember, a halál, a pénz és az Isten. Négyen találkoznak anélkül, hogy előre megbeszélték volna... Az embernél szoktak találkozni: az ember szív-szobájában adnak találkozókat egymásnak: az Isten, az ember, a halál és a pénz. Szilveszter estéjén.

Máskor nem tudnak együtt lenni, bár együtt vannak mindig. De az ember csak Szilveszter estéjén szokott a halálra gondolni, máskor eszébe sem jut, hiába kíséri a halál az

ember lépteit... Tehát az ember számára a halál nem tud jelen lenni. Ugyanigy van Istennel is az ember. Isten mindig az ember mellett áll, sőt Istentől folyik az ember élete, de nem gondol soha az ember Istenre egész évben.

Ebben a tekintetben a négy közül a legszerencsésebb a pénz. Mert a pénzre, — vagy ahogy a biblia nevezi: e világi kincsre, — gondol az ember a legszivesebben és a leggyakrabban. Ha szegény ember, akkor is a pénzzel, vagyonnal van tele a szive... illetőleg a vágyával. Hogy legyen neki e világból való kincse, vagyona sok. Erről szövi a legszebb álmokat... Ennek szerelméért megfélekedezik másik két életéhez kapcsolt vendégéről: Istenről és a halálról...

De ilyenkor, Szilveszter estéjén, a rohanó idő év-sorompójánál egy nehezét sóhajt az ember és nagy búsan rágondol a halálra, — aztán egy kis lázadó érzéssel Istenre és megkezdődik Szilveszter estéje a szivben, ahol együtt ülnek négyen: az Isten, a halál, a pénz és az ember — és nagy szomoruan szilvesztereznek.

A négy közül egyik sem vidám. Az ember a legsóhajosabb... A pénz ugyan kíséreltet tesz arra, hogy az embert jó kedvre hangolja: Szilveszter estéje van ma; jöjj, menjünk felejteni... Vagy üres a zsebed? Menj szerezz valakitől, valahogyan... Ma utolsó éjszakája van ennek az évnek, — bujtogatja az embert a pénz, — utolsó és nem jön vissza soha, — vidáman bucsuzz el tőle.

És az ember indulna is már, amikor esontos ujját tiltásra emelve elébe áll a halál: Én is e világon vagyok.

És beszélni kezd az embernek a halál: Én is azt mondom neked, mulatni induló ember, amit a pénz mondott. Hogy ez az utolsó este ebből az évből... az utolsó! Gondolj arra, hogy hátha ez a legutolsó este az életedben. Egyszer elfogynak éveid, tudod... hisz tudod, hogy én ezért kísérek, követlek, mert várom időd leteltét és viszlek. Ma Szilvester estén jusson eszedbe a legutolsó nap, amikor kifosztalak, megfosztalak mindentől, amit e világon szeretsz... leoldom rólad földi életedet, földi életeddel a testedet, pénzedet... igen azt a pénzt is, amely ma este is bűnbe akarta dönteni lelkedet. Ezt is elveszem tőled és szabaddá teszem a lelkedet. — Igen! Valamelyik Szilveszter estén egyedül fog maradnia lelked, nem lesz többé tested, neved, arcod, kezed, — csak lelked. Nem lesz akkor se gondod, se pénzed, nem lesz vagyoned és nem lesz szegénységed, — csak lelked. E világ eltűnik számodra. Nem lesz lábad alatt a föld és két színben játszó levegőég sem lesz ott fölötted, — csak lelked... A lelkedben lesz akkor mindened, a lelked lesz akkor a bánatod, örömed, kincsed, boldogságod, boldogtalanságod, poklod, mennyországod és semmi más a lelkeden kívül

nem lesz a birtokod . . . Mert a lelkedon kívül az enyém minden egyebed.

Elsáppadt az ember a halál szavaira. Bár tudta ezt az ember régtől fogva, ilyen világosan ezt a halál még sohasem mondta, mint most Szilveszterkor. És tehetetlenül egy sarokba huzódott a pénz a halál szavaira. Keserűn csörögte, suttogta: Soha sem lesz az ember az enyém, pedig ezt akarom, de a halál erősebb mint amilyen én, a pénz vagyok . . .

Igy van! Hiába minden, — zokogta halalkan az ember, Szilveszter estéjén . . . Mit tehetek én? . . . Hiába küzködöm érte, az enyém nem lehet örökre e világnak kincse. Miért is töröm magamat érette? Céltalan küzdelem! Mert amikor innen el kell mennem, üres lesz a kezem, üres lesz az sebem . . . És tedd hozzá, — szólt közbe a halál, — üres lesz a lelked. Mert semmit sem gyűjtöttél bele. A lelked kertjébe semmit sem ültettél, csak töviset termeltél és ha néha az egek és földek hatalmas nagy Ura, az Örökkévaló, — áldassék szent neve, — ígét küldött neked, egy-egy égi magot, a mennyek országáról, Istenről és a te lelked örök életéről . . . megfojtották benned ezt az égi magot a tövis: e világnak gondja és a gazdaságnak csalárdsága, amiket a lelkedben te termeltél . . . Mikor majd megállítom az életed, — ne feledd, — nem marad más vagyond, mint a lelked . . . szólt a halál s aztán elhallgatott.

Az ember pedig, mint aki sötét vak éjszakából derengő hajnalra ocsudott, most ébredt arra a világosságra, amelyet lelkében a halál gyujtott. Hiába minden, — mondotta, — a végén csak a lelkemmel maradok . . .

A lélek pedig az enyém! Zengett most az emberre a negyedik vendég: az Isten, aki eddig hallgatott. — És szembenállt egymással Szilveszter estéjén a lélek, az embernek lelke és az Örök Isten. És felpanaszolta bánatát az ember Szilveszter estéjén Istennek:

Isten, — Te teremtettél minket embereket és számunkra ezt a világot. Miért van az mégis, hogy tőlünk ezt a világot eltiltod? Azt rendelted, hogy a földön éljünk és hogy hazánk legyen . . . De nem örök haza, — szólt közbe az Isten. — De addig, — jajongott az ember, — amíg itt élünk, miért nem engeded, miért nem szereted, ha kincseket gyűjtünk?

És megszólalt újra az Isten: Nézd ember, — Én léleknek alkottalak téged és csak ruhának adtam rá a lelkedre a testet. Nézz most magadba mélyen, — a lelkednek milyen idegen világ ez a föld . . . Nem érzed, hogy te igazán ott benn, önmagadban vagy az, aki vagy . . . ott benn, ahol őszinte vagy önmagadhoz. Ott érzed igazán belül a lelkedben, hogy ez a világ, amely kívülről körülvesz téged idegen világ a lelkednek. Mert ott benn, a te lelked határain belül van egy egészen külön világod neked, amely csak a tied, más nem járhat be oda, ha te nem engeded, csak Én. Engem ki nem

tilthatsz a lelkedből, mert a lelked az enyém. Mi egy világból valók vagyunk: a lelked és Én, az Isten . . . ugyanegy világba tartozunk: a mennyeknek országából valók vagyunk. Mikor valami fájdalom-sebet kap a lelked, ugye akkor Hozzám hoz a lelked? Nem a világhoz mész a lelked sebével, mert e világnak kincsei semmit sem tudnak reá adni! . . . Ugye, hogy egy világhoz tartozunk mi ketten, az Isten és az ember? . . . az Én országomhoz. Mikor a halál megfoszt földi vagyondtól, mi lesz a te kincsed? Ki lesz a te kincsed, ha nem Én: az Isten? Ugye, hogy ilyenkor, amikor az elmulás szárnyán a halál közeledben suhan, magad is siratod, hogy a mi közös boldog életünkről, a mennyről beszélő ígét te mindig megfojtod: e világnak gondja és a gazdaságnak csalárdsága megfojtja benned az ígét, amely Rólam, rólad, a lelkedről és a mi közös országunkról beszél.

Az ember magába roskadtan hallgatott, azután felzúgott: De Uram, — égi Isten, ha ugyis itt hagyjuk mind a kincseket, miért nem engeded, hogy amíg itt vagyunk magunkénak mondjunk és szerezzünk annyi kincset, amennyit csak tudunk . . . ha ugyis itt hagyjuk? A kincsekkel mindent megszerezhetünk, ami oly jól esik. Miért ne tehessük, amíg a földön járunk azt, ami jól esik? Azután itt hagyjuk!

Nézz végig a földön, — válaszolt az Ur az embernek. Mennyi rajta a víz. És jól esik ugye-e szomjasan innod a vizet? De vajjon mi lenne veled, ha meg akarnád inni, amennyit utadban találsz, mind a vizet? Miért nem akard birni mind a vizeket, amit olyan jól esik innod? Tudod jól ugye, a vízből is csak annyit egészséges innod, amennyi oltja a szomjad, a több halált okoz. A sokba belefulladna az életed. Így fullad bele a világ kincseinek szeretetébe a lelked. Ha szegénység a sorsod, a gondok elúznak Engem a lelkedből és megfojtják a Bennem való hited. Ha van földi vagyond, akkor az foglalja le egészen a lelked. És megfojtja ugyancsak a Bennem való hited. Értsd meg ember, — a pénz, magában ártatlan, *de mihelyt a pénzbe helyezted minden hitedet, megölted ezzel a lelkedet.*

Nem az a végzetes reád nézve ember, hogy van vagyond és kincsed, hanem az, hogy a pénzbe helyezted minden hitedet . . . a lelked üdvösségét, a boldogságodat, az örök életedet és mindezt elveszited, amikor elveszi a halál a pénzedet. A pénzedben hiszel, — Bennem nincsen hited. Hogy fog majd az én országomba jutni, — mikor a földről majd el kell mennie — a lelked?

De nem hagyta magát az ember és újra a pénz védelmére kelt: Igaz ugyan Uram, — világot teremtő Isten, hogy a pénzt mi emberek találtuk ki, de nézd meg a világot. Pusztaság volt, amikor megteremtetted s most nézd meg: millió-számra rajta városok épültek, paloták. És a városokban művészet, kultúra. Nézd egészségtelen mocsarak helyén városok épültek,

lakások, otthonok... A pénzt az ember művelésére használjuk. Kell a pénz, jó a pénz, mert áldást hordoz a pénz... a Te tiszteletedre épített házak, imádsághajlékok is mind a pénz segítségével épültek. Betegek számára kórházak, — betegségek ellenszerét kutató intézetek, egészséget javító vagy biztosító intézmények mind a pénz segítségével lettek... pénzzel tudunk messzire is küldeni kenyeret, ruhát, segítséget. Áldás a világon a pénz, a vagyon... szaval nekipirulva az ember.

Szomoruan bölint rá az Ur: igen. Áldás a világon a földi kincs, En áldásnak adtam. — Áldás a világon a pénz, a vagyon, de csak „ha a lélekben Isten is vagyon.” Csak akkor áldás a világon a vagyon, ha a lélek tudja, hogy a föld nem örök hazája s lelkét a menny várja... ha nem öl meg minden égi érzést az emberben a vagyon. A pénz ártatlan, — csak a pénz retentő szerelme terhesül átokká az ember lelkében. A pénz sóvárgása gazdagban, szegényben megfojtja az ígét, a hitet Istenben. És most, — folytatta beszédét az Ur, — nézd meg, mit csinált a pénz átkozott szerelme a földön... Hallgasd csak, ide hallatsz az ágyuk dörgése, a művészi paloták összeomló falainak robaja. Égnek a paloták és hajléktalanok lettek a szerencsétlenek, akik megmaradtak. Jöjj, tegyünk egy sétát Madrid utcáin... Romok miatt el sem tudsz indulni. Hát ez a kultúra?... a pénzen szerzett műveltsége az embernek? Imádomra épített házaim lángolnak... minek építettétek, ha azokat felgyújtjátok? Minek építtek kórházakat és minek tartotok rák elleni szert kutató tudósokat a pénzzel, — ha tankkal, repülő bombákkal és golyókkal megölte az egészségeseket? Akkor minek mentitek a betegeket? Minek építitek az egészségvédő intézeteket a pénzzel, — ha összelövítek a betegekkel együtt azokat, a pénzért?... Mert mi másért gyul ki a háboru közöttetek, emberek között, mint a földi kincsekért. Több birtokért, több áruért, több terményért, — végeredményben több pénzért. Mert elfojtja a mulandó ember lelkében az égről, a lélek örök országáról, a mennyről, Isten békéjéről szóló ígét a pénz szerelme. A szegény embernél gondban jelentkezik, mely nem hagy nyugtot neki Istenre gondolni; a másiknál, egyedül a vagyonnal való foglalkozásban, mely lelkét Istentől elviszi. A vagyon nem hibás, csak az ember, aki a lelkében az Isten helyére teszi.

Elhallgatott az Ur és az ember is.

Négyen hallgattak Szilveszter estéjén az ember lelkében: a halál, a pénz, az Isten és az ember.

Nekem pedig eszembe jutott egy történet az aranyásóról, aki aranyporral dusan megrakodva haza felé tartott egy hajó fedélzetén. A hajó zátonyra futott, menekült mindenki, ahogyan tudott. Az aranyásó derekára kötötte kincsét és uszni kezdett. Ment is ez egy ideig, de mindjobban érezte a fáradságot és merülni

kezdett. Érezte, hogy választania kell az élet és az arany között. Még egy kis ideig vergődött, küzdött, — végül is leoldotta magáról az aranyport tartalmazó zsákot és megkönnyebbülten uszott tovább, amíg partra jutott. Megmenekült.

Ez az aranyásó az embernek lelke: a zsákja a teste, aranya pedig e világnak kincse. A part az örökélet, ahova kincséül csak Istent viheti a lélek.

Hódmezővásárhely, 1936. Szilveszter estén.

Biró Lajos.

HŐSÖK, EMBEREK

kövendi Gál Miklós

1856—1936.

Mint hűséges, öreg szolgálja az unitárius egyháznak, itt járt-kelt közöttünk, esőndesen szemlélődve és megnyugvást találva a filozófikus lélek egyensúlyában. Egész magatartásán meglátszott az ősi egyszerűség, amelyet még az aranyosszéki parochiáról hozott magával.

Már diákkorában előszeretettel tanulta a nyelveket és pedig a klasszikus és modern nyelveket egyaránt. Az angol nyelvben kiváló előmenetelt tanúsított s azt a londoni akadémián töltött 2 év alatt tökéletesíteni igyekezett. Külföldi megfigyelései és tapasztalatai élénk stílusban megörökítve megjelentek a Keresztény Magvető hasábjain a múlt század 80-as éveinek elején.

Ilyen felkészültség alapján, nem volt nehéz neki betölteni a híres-neves Koronka Antal helyét a torockói minta-gyülekezetben, ahol egyfolytában 12 évig pásztorkodott. Itt lépett házasságra szíve választottjával, Cs. Sebes Gizellával, akit Isten rendelése szerint pár évvel túlélte.

Torockó után a második állomáshelye budapesti ekkleziánk volt, ahol az alapító Derzsy Károly helyét kellett pótolnia. Itt rendezte a Millennium évében, a kolozsvári központtal egyetértve azt az Unitárius Vallási Konferenciát, amely mintegy előhírnöke volt a későbbi nemzetközi vallásos kongresszusoknak a különböző országok kulturközpontjaiban. Tartozkodó egyénisége nem igen tudott beilleszkedni a fővárosi viszonyok közé, s ezért 4 évi szolgálat után lemondva itteni lelkészi állásáról, ismét visszavágyott az erdélyi bécek közé. Torockószentgyörgyön, a Brassai bácsi szülőházában, az ottani unitárius parochián és abban a szinmagyar gyülekezetben munkálkodott egészen a világháboru végéig s még az új impérium alatt is egy darabig.

Az összeomlás után nemsokára — bete-

geskedésére való tekintettel — nyugalomba vonult. Feleségével együtt átköltöztek rokoni körbe, Budapest szomszédságába, majd később Budapestre, ahol az egyházközség egykori lelkipásztorát megélhetésének biztosítása végett, a pénztárosi teendők ellátásával bizta meg.

Feleségének másfél évvel ezelőtt bekövetkezett halála után már csak sógornőjének kór-ágya tartotta őt itten, ezzel is beigazolvva, hogy a mi kedves szolgatársunk az Urnak ígéjét nemcsak szóval hirdette, hanem a valóságban is átélte és megtartotta.

Éjjeli virrasztásban töltött utolsó napja hozta meg számára a testi-lelki bajoktól való feloldozást az isteni Kegyelemnek egy szempillantában 1936. december 16-án. Zajtalan, észrevétlen távozott körünkől; de akik baráti szeretettel kikisértük a nagy utra a rákosi köztemetőbe, hulló könnyeinkkel s istenes fohászainkkal tanuságot tettünk amellett, hogy hű szolga és igaz ember volt.

Áldassék emlékezete miközöttünk!

MAI KÉRDÉSEK

A Magyarországi Unitárius Egyház szervezetének kiépítése.

A Magyarországi Unitárius Egyház szervezetének kiépítése tárgyában folyamatba tett munkálatokkal kapcsolatosan lapunkban több cikk jelent meg. Ugy hisszük, hogy az ügy érdekében cselekszünk, ha a törvénytervezetek előkészítésére kiküldött bizottságnak az Egyházi Igazgató Tanácshoz intézett javaslatát szószerint közöljük, mert abból olvasóink világos képet nyernek arra vonatkozólag, hogy Egyházunk érdekeit mélyen érintő eme fontos kérdésekkel *miért* kell foglalkozni. Erre annál is inkább szükség van, mert a bizottság által elkészített tervezeteket az egyházközségek letárgyalták, észrevételeiket megtették s e kérdéssel a február hónap elejére összehívott rendkívüli egyházi közgyűlés és Egyházi Igazgató Tanács is foglalkozni fog. E helyen még csak arra kívánunk rámutatni, hogy az Egyház vezetősége a törvénytervezeteket és „bizottsági jelentés”-t az ősi erdélyi Egyház vezetőségének már meg is küldötte és várja annak böles válaszát.

Bizottsági javaslat.

A Magyarországi Unitárius Egyház* Igazgató Tanácsa által kiküldött törvényelőkészítő bizottság dr. Mikó Ferenc főgondnokhelyettes elnöklete alatt, Kelemen Béla előadásában, Józán Miklós, dr. Tóth György, dr. br. Daniel Gábor, dr. Gál Jenő, dr. Csiki Gábor tagok, afiai részvételével 1936. évi november hó 30-án tartott ülésén tárgyalta dr. Tóth afiának az E. I. Tanácshoz intézett beadványához, valamint az annak mellékletét képező az E. K. Tanács-

hoz közvetlenül is beadott indítványát, melyek szerint a csonka-magyarországi egyházi szervezet további kiépítésének kérdésében az ősi erdélyi egyház alkotmányos szerveivel, valamint a m. kir. kormány hivatalos szerveivel való tárgyalást javasolta.

Az említett tárgyalás eredményeképpen a bizottság az E. I. Tanácsnak tisztelettel javasolja, hogy az E. K. Tanács 1373—1936. EKT. számú megkeresésére való hivatkozással is — az E. K. Tanácossal közölni méltóztassék, miszerint az említett tárgyban nemcsak kívánatosnak, hanem feltétlenül szükségesnek tartja a *közvetlen szóbeli tárgyalást is*. De mert a kérdés fontosságához mért alapos és nyugodt tárgyalás lehetőségét — jól tudott okokból — csak úgy látjuk biztosítottak, ha a tárgyalások Budapesten történnek, felkérendő volna az E. K. Tanács, hogy képviselőit küldje ki.

A bizottság szükségesnek tartja a kérdésnek a m. kir. kormány illetékes tényezőivel való előzetes megtárgyalást is, de csak akkor, ha az ősi egyház képviselőivel már letárgyalatott és a törvény tervezete végleges alakot öltött.

Legyen szabad a továbbiakban az E. I. Tanács figyelmét felhívni arra is, hogy a szervezkedés kérdésével kapcsolatosan az unitárius lapokban Erdélyben és itt is, olyan értelmű cikkek jelentek meg, amelyek, — de a fennebb tárgyalt indítványok is, a nem kellő tájékozottsággal bíró és a kérdéssel alaposabban nem foglalkozó olvasó előtt azt a látszatot kelthetik, mintha itt nem egy törvényes keretek között mozgó ténykedésről, hanem „csupán néhány felülről induló, úlmodozó igazgatótanácsos lelkiismeretet elaltató“ forradalmi megmozdulásáról volna szó, akik el akarnak szakadni az ősi erdélyi egyháztól s teszik ezt anélkül, hogy erre bármi szükség is volna, sőt ezt az elszakadást az ősi egyház illetékes szerveinek tudta és a kérdésnek azokkal való megbeszélése nélkül kívánják végrehajtani.

Ezzel kapcsolatosan a történelmi hűség és igazság érdekében szükségesnek látja a bizottság megállapítani és rögzíteni a következőket:

„Az egyházszervezeti törvénynek a trianoni kényszerhelyzetnek megfelelő módosítása és ehhez képest az előkészítő munkálatok foganatosítása végett egy bizottság kiküldetését“ ... az E. I. Tanács 1935. évi augusztus hó 26-án tartott ülésében határozta el, amelyen jelen voltak: Józán Miklós, dr. Mikó Ferenc, Péterfy Gyula, dr. Csiki Gábor, dr. Putnoki László, dr. Zsakó Gyula, dr. Zsakó Andor, dr. Zsakó István, dr. Barabássy István, dr. Gál Jenő, dr. br. Daniel Gábor, Mikó Lajos, dr. Tóth György, László János, Kelemen Béla, Székely Ferenc, Kovács József, Gyarmathy Mózes, Biró Lajos, dr. Veress Pál, dr. Nyiredy Géza.

Tehát a bizottság kiküldése és feladatának meghatározása tárgyában az a törvényes és

szuverén szerv határozott, amely a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa által 1923. november hó 5-én tartott ülésében hozott 52—1923. E. Főt. sz. törvény IV. §-a értelmében a „független Magyar Állam területén az Egyházi Képviselő Tanács Kormányzási és Képviseleti hatáskörét” Budapesten egyedül van hivatva gyakorolni.

Megállapítható tehát, hogy az említett esetben, valamint akkor is, amikor dr. Tóthafia indítványa alapján és értelmében 1936. évi január hó 31-én tartott ülésében közelebbről is meghatározta annak az I—VI. törvénynek a címét, amelyek tervezetének az elkészítését az említett bizottságra bízta, az Igazgató Tanács törvényes hatáskörében járt el és eljárásának jogszerűsége jóhiszemű vita tárgyává sem tehető.

A bizottság nem mulaszthatja el az alkalmat, hogy reá ne mutasson azokra az indokokra, amelyek szükségessé tették az önálló szervezkedés kérdésének tárgyalás alá vonását.

Az „Unitárius egyházalkotmány magyarországi érvényességéről” a már fennebb említett 52—1923. E. Főtanácsai „Egyházi Törvény” rendelkezik. E törvény értelmében az egyházközségekre és egyházköri szervezetre vonatkozó egyházi törvények sértetlenül maradnak azzal, hogy a IX. egyházkör (Duna-Tiszamenti) átszerveződik, a kör — a püspöki illetve főgondnoki kormányzási- és képviseleti jogkört gyakorló vikáriust és főgondnok-helyettesét kap és az E. K. T. kormányzási és képviseleti hatáskörét az E. I. Tanács gyakorolja, de az E. Főtanácsról és zsinatról rendelkező egyházi törvények sértetlenül fentmaradnak.

E törvény szerint tehát a főhatósági jogok csak részben ruháztattak át s jórészen az erdélyi főhatóság joghatósága Csonka-Magyarország területére is fenntartott és az elkövetkezett években tényleg, bár kétségtelenül nehézkes módon gyakoroltatott is.

Később azonban egy konkrét ügyvel kapcsolatosan (Kincses fegyelmi ügy) 1933. évi április hó 3-án kelt és dr. Boros György püspök, dr. Mikó Lőrinc aláírásával ellátott 369—1935. EKT. számú iratban az E. K. Tanács arról értesítette az Igazgató Tanácsot, hogy „... a fegyelmi ügyben való eljárás kérdését az egyházi főhatóságunk tüzetesen megtárgyalta és azt állapította meg, hogy tekintettel Románia 1928. évi kultusztörvénye 8. cikkében foglalt azon rendelkezésre, hogy ez országban levő egyházak hatóságainak jogköre nem terjedhet túl a román állam területén, — az említett ügyben fegyelmi bíróságaink nem járhatnak el. Azt ajánljuk tehát, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház keretében szervezzék meg mindazon bíróságokat, melyek a fegyelmi ügyek különböző fokon való elintézéséhez szükségesek.”

Ugyanakkor a 360—1-1935. EKT. sz. leiratban pedig ugyanaz indokból elfoglalt amaz

álláspontjáról értesít, hogy az unitárius lelkészek kinevezési jogát Magyarországon a püspöki vikárius gyakorolja.

Az elmondottakból kétségen kívül megállapítható, hogy a már többször említett 1923. évi törvénnyel Csonka-Magyarország területére is fentartott főhatósági jogokat az erdélyi Főhatóság Románia 1928. évi kultusztörvénye 8. cikkében foglalt rendelkezésénél fogva Magyarország területén nem gyakorolhatja és azok gyakorlatát be is szüntette. Minthogy pedig az említett főhatósági jogok gyakorlása annak idején a magyarországi szervezetre át nem ruháztatott, az előállott helyzetben az itteni egyházi szervezet működésében hiányok és nehézségek mutatkoznak. E hiányok pótlásáról, illetve a nehézségek kiküszöböléséről bölcs előrelátással gondoskodni az arra hivatott szervnek nemcsak joga, de egyenesen kötelessége is.

E kötelesség teljesítése elől annál kevésbé lehet kitérni, mert különös tekintettel kellett lenni azokra a közvetve nyert intelmekre, amelyek arra figyelmeztettek, hogy a szerves kapcsolat további fenntartása igen súlyos következményekkel járhat és az egyháznak létérdekét is veszélyeztetheti. Már pedig ez a szempont olyan jelentős a magyar unitárius-ságra nézve, hogy azt figyelmen kívül hagyni helyrehozhatatlan bűn lenne.

A kérdés tárgyalása és megoldása elől kitérni tehát nem lehet, mert a cselekvés ideje elérkezett s a magyarországi unitárius egyház zavartalan működésének és fejlődésének feltételeit megteremteni ennek a generációnak feladata.

Az illetékesek azonban tudatában vannak annak is, hogy a szervezkedésnek oly formában kell megtörténnie, amely a szervezeti egységnek az elkerülhetetlen szükség mértékéig való kényszerű és *ideiglenes* megszűnése dacára az ősi egyházzal való lelki egységet ne érintse.

A tárgyilagos szemlélő és kritikus — a fentiek ismerete mellett — nem beszélhet tehát elszakadni akaró „lelkiismeretet elaltató” néhány igazgatótanácsai tag mozgalmáról, mert az előadottakból kitűnőleg itt egy törvényes szerv jogszerű eljárásáról és arról van szó, hogy a kényszerhelyzetben a Magyarországi Unitárius Egyház kellő gondossággal és előrelátással kötelességeit teljesíteni kívánja, úgy, amint azt a lelkiismeret parancsa és az egyetemes unitárius érdekek megkívánják.

A dr. Tóthafia által beadott indítványok a részleteket nem ismerők és kellőleg nem tájékozottakban azt a látszatot is kelthetik, mintha a Magyarországi Unitárius Egyház az ősi erdélyi Egyházzal a szervezkedés kérdését előzetesen, érdemi határozat előtt nem kívánta volna megtárgyalni s a bizottsági tárgyalások ideje alatt erről a kérdéstről az illetékesekkel egyáltalában nem is tárgyalt volna.

E tekintetben szükségesnek tartja a bizottság leszögezni, hogy a szervezkedés kérdésének

felvetése óta, a rendelkezésre álló módon, ott és itt is minden alkalmat megragadtak az illetékesek, hogy a tervekről és a munkálatok menetéről beszámoljanak.

Ezt a célt szolgálta a vikárius afiának 1935. évi december hó 19-én kelt 376—1935. sz. átirata is, melyre 1162—1935. U. P. szám alatt dr. Boros György püspök, dr. Ferenczy Géza főgondnok és dr. Mikó Lőrinc e. titkár aláírásával az EKT. válaszolt is. A most említett iratban ugyan az itt készülő tervekről kifejezetten egy szó sem esik, de a kérdésre válaszolva közlik azt, hogy az ottan előkészített törvénytervezet a december 15-iki Főtanács tárgysorozatáról levétetett. A Tervezet egy igazított példányát megküldik és a többiek között közlik. . . . s megjegyezzük, hogy természetesen a tervezet csak Erdélyben levő egyházközségekre, hívekre és egyházi intézményekre szól, mert Románia 1928. évi kultusz-törvénye 8. cikkében foglalt rendelkezés szerint az országban levő egyházak hatóságainak jogköre nem terjedhet túl a román állam területén.

Ime tehát a szőnyegen levő kérdésben a kontaktus szóban és írásban állandó volt s ez az előbb említett átirat is bizonyítja, hogy az önálló berendezkedés kérdésével foglalkozni kell, sőt ez ellen az ősi egyház főhatóság kifogást nem emel.

A bizottság véleménye szerint végül az egyházközségek és egyházkörnek a kiadott tervezetekre vonatkozó javaslatai alapján a tervezeteket még egy újabb bizottsági tárgyalás alá kell venni s az E. I. Tanács csak az így átdolgozott tervezeteket fogja — esetleg — érdemi tárgyalás tárgyává tenni. Eleddig tehát csak ideiglenes tervezetokről van szó, amelyek a kiküldött bizottság mindenben módosítható álláspontját foglalják magukban. A bizottság eredeti elgondolása szerint csak az átdolgozott törvénytervezeteket lett volna érdemes az erdélyi Főhatóságnak megküldeni. Tekintettel azonban a közeljövőben várható és a bevezető részben javaslatba hozott közvetlen szóbeli tárgyalásokra, a bizottság tisztelettel hozza javaslatba, hogy a bizottságilag letárgyalt, de az egyházközségi és körüli vélemények alapján még át nem dolgozott törvénytervezetek 1—1 példánya és e bizottsági jelentés másolata az erdélyi Főhatóságnak már most megküldessék, hogy a tervekről és elgondolásokról az illetékes tényezők már előzetes tájékozódást nyerjenek s a remélt tárgyalások menete ezáltal is megkönnyíthessék.

Tisztelettel kéri ezért a bizottság az E. I. Tanácsot, hogy jelentését tudomásul venni és javaslatai alapján a szükséges intézkedéseket megtenni méltóztassék.

Siessen előfizetni!

KÜLFÖLD

Nemzetközi Vasárnap!

Január második vasárnapja az unitáriusok nagy ünnepe széles e föld kerekén mindenütt. Unitárius templomi gyülekezetek hívei mind az öt világrészen ezen a napon egyszerre egymásra gondolnak, egymásért imádságot mondanak és magukat egymás kölcsönös támogatására ünnepiesen elkötelezik. Az imádságot tizenhét különböző nyelven, de egy Istenhez, egy szívvvel mondják el. Az angol lord, vagy az amerikai bankár megérzi, hogy a harisnyás székely a Hargita alatt, vagy a Fülöp-szigetek csokoládé színű benszülöttje neki testvére az Urban, kivel szemben kötelességei vannak.

„Az unitárius és más felvilágosult keresztény egyházak nemzetközi kongresszusának“ határozata értelmében tartottunk január hó 10-én nemzetközi vasárnapot. A kongresszuson képviselt egyházak húszmillió lelket számlálnak. Önérzetünket fokozza az a tudat, hogy mi kevés számú magyar unitáriusok, akiktől jó indulat hiányában némelyek még a keresztény nevet is szeretnék megtagadni, egy húszmillió nagy lelki családnak vagyunk a tagjai. S ha az ember értékét szellemi és erkölcsi tulajdonságaival mérjük, azt mondhatjuk, hogy nagyon előkelő család tagjai vagyunk, mert minden államban a társadalom legkiválóbb tagjai tartoznak ehhez a lelki közösséghez. Nem régeből Mussolininek egy rádiószózatát közvetítették Amerika összes leadó állomásai. Szózatában a Duce többek között ezt mondta: „Nagyra becsülöm az Észak Amerikai Egyesült Államokat, nem felhőkareolóiért és a technika terén elért más csodás vívmányaiért, hanem azért mert Channinget a világnak adta.“ Channing az amerikai unitárius egyház apostola volt s utódai ma az Új-világ szellemi és erkölcsi arisztokráciáját képviselik. Hasonló az eset más államokban is. Az unitáriusok ismerető jegye mindenütt a szellemi és erkölcsi kiválóság. Ez volt a mi őseink ismertető jegye is mindig Erdélyben és erről kell ma minket magyar unitáriusokat is a világnak megismerni. Lélekszámunk elenyészően csekély. Számáranyunkkal súlyt és tekintélyt magunknak nem szerezhettünk, de ha őseink példájára mi is szellemi és erkölcsi kiválóságra törekszünk, bár milyen kevesen vagyunk is, miénk lesz a magyar társadalom és az egész világ tisztelete és megbecsülése.

A húszmillió unitárius lelki család jelenlegi feje Rev. Alfred Hall dr. nem régeből Erdélyben és Budapesten is járt, velünk imádkozott és templomainkban prédikált. Újévi üzenetében, melyet január hó 10-én öt világrész minden templomában felolvastak és amely lapunk jelen számában is olvasható, többek között ezeket mondja: „A mi együttes, kitartó és lelkes munkánkra már csak azért is szükség van, mert a

vallási kisebbségek némely országban még mindig kegyetlen elbánásnak és üldözésnek vannak kitéve. — Szabadelvű egyesületünknek nem lehet szentebb célja, mint hogy ezeknek a sorsüldözötteknek ügyét magáévá téve és felkarolva, amint lehet rajtuk segíteni igyekezzünk.

Az újévi üzenetből látszik, hogy a húszmillió lelki családnak legfőbb gondja ez idő szerint az üldözött kisebbségek megsegítése és köztük is, — tudjuk — elsősorban a halálra ítélt székelyek megszabadítása. Azt, hogy ez nem frázis, tündöklő szép cselekedetek bizonyítják. Nem volna célszerű ezeket most itt nyíltan felemlegetni. Eljő majd az ideje ennek is. Akkor majd köteteket lehet írni az unitárius testvériség szép tetteiről. Annyi bizonyos, hogy ezeknek a szép tetteknek a fölemlítése nélkül a világháború utáni Magyarország történetét se lehet majd megírni. A világ unitáriusai, főképp az angolok és az amerikaiak nem csak imádkozni, de cselekedni is megtanultak bajbajutott testvéreikért. Egy nagyon tekintélyes római katolikus egyházfő mondotta nekem: „Ha a többi keresztény egyházak is megtették volna a magyar igazságért és az erdélyi magyar kisebbségért azt, amit az aránylag kevés számú unitáriusok tettek, a magyar kérdés Európában máris megnyugtató megoldást talált volna.“ A washingtoni magyar követ pedig ezt mondotta: „Hazám érdekeinek szolgálatában az Egyesült Államokban a legnagyobb segítséget mindig az unitáriusoktól kaptam.“

Január második vasárnapja az unitáriusok nagy ünnepe. Öt világrész unitáriusai erdélyi testvéreikért imádkoznak s magukat az ő megsegítésükre ünnepiesen elkötelezik. Ki merne abban kételkedni, hogy ez az imádság meghallgatásra talál és azokat, akik igaz ügy szolgálatára tesznek ünnepies fogadalmat, megsegíti az Úr ami egy igaz Istenünk.

Dr. Csiki Gábor.

KÖNYVEK

Tallózás könyvek között.

Lapunknak már szűkreszabott terjedelme sem engedi meg, hogy rendszeres könyvszemlét közöljünk, hogy olvasóinkat végigvezessük a megjelent könyvek végtelen rengetegén. Vannak munkák azonban, melyekkel foglalkoznunk kell, mert olyan könnyelműen megfogalmazott, odavetett állításokat tartalmaznak, melyek a kérdés lényegét nem ismerő olvasóközönség előtt félreértésre adhatnak okot, másfelől pedig az eredeti forrásokhoz vissza nem térő tudománytalanságukból kifolyólag mélyen sértik egyházunk alapító mártírpüspökének mindnyájunk által szeretve tisztelt emlékezetét. Jelen alkalommal egy dolgozattal kapcsolatban teszünk megjegyzéseket s lapunk legközelebbi számában újabb munkák is sorra kerülnek.

Az Erdélyi Férfiak Egyesülete kiadásában az 1936. évben *dr. Asztalos Miklós* szerkesztésében megjelent 740 oldal terjedelmű hatalmas munka „*A történelmi Erdély*“ a szerencsétlenkimenetelű Roska Márton ügy révén is jól ismert lapunk olvasói előtt. Tudjuk, hogy nagyon sok erdélyi unitárius ember meghozta azt a lényeges anyagi áldozatot, hogy 25 P-vel megvásárolta ezt a munkát, melyben kétségtelenül sok érdekes és tanulságos cikk olvasható. Ezek közé tartozik egy fiatal tudós *dr. Kozocsa Sándor* cikke: „*Erdély irodalomtörténete*“ címen. Dolgozata érdekes és sok tekintetben újszerű, mert a három egymás mellett élő nép nemzeti irodalma fejlődésének megrajzolásánál arra törekszik, hogy adatait az egyetemes irodalmi fejlődést megerősítő példák-ból állítsa egybe.

Az unitárius világi írókat szépen és érdemük szerint méltatja. História-szűz szerzőinket: Bogáti Fazekas Miklós, Enyedy György, Valkai András, Csanádi Demeter alakjait ismerteti s ritkán tapasztalt elismeréssel méltatja Dávid Ferenc kortársának és lelkes barátjának munkásságát: „Heltai az erdélyi irodalom egyik különleges értéke és dicsősége... Nemes alakja, írói tehetsége és tekintélye már korábban is kiemelkedett környezetéből s ma, halálának több százados távlatából alakját ott érezzük egy Pázmány vagy Apácai Csere mellett.“ (650—51. lap.) Hasonló elismeréssel emlékezik meg a XIX. századi erdélyi irodalom két hősről, Kriza János püspökünkről és Szentiványi Mihályról, bár itt sem említi meg, miként Heltainál sem az unitáriusokhoz való tartozásukat. Ez azonban még egyáltalában nem volna hiba.

Az alábbiakban idézem a munka 651—52. oldalain megjelent állításait, melyek a maguk elfogultságában és gyakran tudománytalan megállapításaikon keresztül mélyen sértik minden unitárius és hinni merjük erdélyi ember lelkiességét: „Bármennyire nem tartjuk az általunk megszabott irodalom-fogalom körébe e korszak vallásos jellegű polémiaharcait, erdélyi jellegük-nél fogva nem mellőzhetjük azok tárgyalását. De vessünk egy pillantást a kor politikai életére, mielőtt a hitviták ellentétességét megvilágítanánk. A reformáció, melynek megerősödése alatt virágzott Heltai korának irodalma, a századforduló körül mintha megtorpant volna nagyszerű lendületében és az enerváltság tüneteit konstátálhatjuk. Ennek volt oka a mindjobban terjedő szektarizmus, mint az unitárius és szombatos felekezet térhódítása. Erdély a Báthoryak uralkodása alatt mindjobban vallási és világnézeti harcok homlokterébe került s nem egyszer az ellentétes világnézetet valló prédikátor eszméiért életével fizetett. Báthory István, majd a gyenge Kristóf uralkodása alatt jutott el tetőpontjára ez a vallási villongás. Itt elsősorban Dávid Ferenc alakjára gondolunk. Dávid későbbi ádáz ellensége, Blandrata György pártfogására kapta meg az első unitárius püspökséget. Nem volt mindennapi szellem és karakter. Tekintetét a földi

hatalom megszemélyesítői felé vetette s nem csekély mértékű hiúsága és becsvágya emelte és buktatta pályáján. Hatalmas szónoki alakját a Debreceni Disputa is megőrizte.

Kozocsa dr. az irodalom részletes felsorolása kapcsán megemlíti, hogy Dávid Ferencre vonatkozóan olvasta dr. Kiss Ernő: Dávid Ferenc e. Kolozsvárt 1910-ben megjelent munkáját. A debreceni disputában való szereplését legtisztábban Firtos Ferenc világította meg a „Debreceni Disputa” e. Szászváros 1917. megjelent dolgozatában. (685. lapon.) Ezekből láthatjuk, hogy a szerző nem fordult elsőrendű forrásmunkához és dr. Kiss Ernő, Jakab Elek hatalmas munkájának nem egészen sikerült kivonatát használta s reformformátus szellemű munkából ismerteti Dávid tisztantuli szereplését, bár itt kénytelen hatalmas szónoki alakját kiemelni. Az erdélyi szellemhez nem méltó az a hang, ahogyan ez a dolgozat Dávid Ferenc személyét beállítani igyekszik. Ha valaki tévesnek tartja teológiai nézeteit az objektív komoly hangon elmondhatja a maga állásfoglalását. Aki úgy érzi, hogy az unitarizmus térfoglalása nem az eszme diadala, hanem a fejedelmi hatalom segítése mellett történt az is megteheti megjegyzéseit. De Dávid Ferenc szerepe tárgyalásánál figyelmen kívül hagyni a tordai 1568. évi országgyűlésen végzett valóban erdélyi munkáját s személyiségét és lelki beállítottságát néhány odavetett hányaveti szóval meggyalázni, nem méltó ahhoz a fiatal tudóshoz, aki eddig komolyan és értékesen dolgozott s méltatlan ahhoz a munkához, mely a történett Erdélyt akarja megismertetni, melynek Dávid Ferenc egyik nagyra-becsült és életvonalban álló alakja volt és marad az idők végezetéig.

Hinni akarjuk, hogy a munka második kiadásában e tévedést korrigálva látjuk.

Ferencz József.

H I R E K

OLVASÓINKNAK itt helyben, a vidéken és az örökkévaló bércek között, puszta formáságból, nem kívánhatunk „boldog újévet”, mert a lelkünk mélyen ezer aggodalom fészkel a bizonytalan jövővel szemben. Beteg a szerkesztőtötevrünk, aki helyett a lap szerkesztését, ideiglenesen, az alapító vette át, aki azt hét éven át annak idején gyermeke gyanánt ápolta, szíve vérével táp álta. Beteg a társadalom, amely a nagy világégé böl semmit se tanult s önmagáról és lelke üdvéről megfélekedezve, most is a leégett háza hamujábsan táncol. És beteg a világ, melynek ugynevezett „keresztény” nemzetei farkasszemét néznek egymással, minden pillanatban készen arra, hogy ismét egymás vérében gázoljanak, megtagadva és félredobva a béke és szeretet evangéliumát.

Azt reméljük Isten után, hogy Krisztus szellemében mégis csak hamarosan jobb meggyőződésre jutnak az emberek milliói: ennek a szent várakozásnak jegyében kívánunk hűveinknek és barátainknak a „két magyar Hazában” boldogabb jövőndöt.

J. M.

ELOFIZETÉSI FELHÍVÁS!

Az „Unitárius Értesítő” kedves olvasó táborát a XVI. évfolyam beindítása kapcsán szeretettel felhívjuk, sziveskedjenek egyházi lapunkra minél többen előfizetni. Az előfizetés díja egy évre mindössze: 4.— (azaz négy) pengő. Beküldhető az egyházi pénztár címére a 30.400 esekklapon, vagy utalványon, mindig jelezve pár sorban, hogy a küldött pénz milyen célt szolgál. — Aki az É v k ö n y v e t is óhajtja az 1938-ik évre, az még 50 (ötven) fillért ne sajnáljon hozzá esatolni, hogy annak nyomtatási költsége megtérüljön. Hiszen itt mindenki csupa egyházas buzgóságból dolgozik. Kérjük kedves Hűveinket, hogy a szerkesztői kart ne csak anyagilag, hanem értékes közleményeikkel is támogassák. Legyen ez a szerény lap a mi családi forumunk, ahol ügyes-bajos dolgainkat, multunk tanulságait és jövő terveinket az „attikai só” fűszerezésével megbeszéljük; találja meg benne mindenki azt, ami mindenkit kivétel nélkül érdekel. S még az idegen is, aki belepillant, lássa meg benne azt az orcát, amelyre teremtettünk.

Isten nevében — előre!

Az „Unitárius Értesítő” szerkesztősége.

Karácsonyfaünnepélyünk budapesti templomunkban folyt le, ahol Hollósy Filep Piroska óvónő meséit és a gyermekek verseket szavaltak. A Nőszövetség adományából szeretetsomagokkal vendégeltük meg őket. Nőszövetségünk karácsonyi elszámolását lapunk legközelebbi számában közöljük. A Rákos utcai templomban a nagyobb fiúk és leányok részére állítottunk karácsonyfát, a templomban meleg és bensőséges hangulat uralkodott azon a kis ünnepélyen, ahol imádkozott Kereki Gábor, szavaltak Ihasz Magda és Márkos Jenő és Bardócz Vilmos és Ferencz József beszédeikben a karácsony és az édesanyai áldozatos szeretet melegét hangsúlyozták. A gyülekezeti teremben Nőszövetségünk áldozatkészségéből gazdagon terített asztal várta a fiatalokat. Karácsony szombatján a Misszió Ház terített asztalt azok számára, akik egyedül töltötték el a szent estét.

Unitárius Évkönyvünk megjelent és most már a vidéki lelkeszi hivatalokban is kapható. Ára ötven fillér, de szegénysorsu hűveink részére ingyen is megküldjük, ha azt a lelkeszektől kéri.

A Protestáns Menza karácsonyfaünnepélyén részt vettek fiaink is és a menza rendes tagjai szép ajándékokban részesültek a bizottság jóvoltából.

Karácsonyi, valamint ó és újévi Istentiszteleteink alkalmával teit templomok előtt hirdették lelkészeink az egy igaz Isten ígét s osztottak szét az urvacso-rát. Szeretnők azonban, ha ezt a buzgóságot az egész esztendő tartamára megtartanak hűveink s azon igyekezzenek, hogy egymással versenyezve vegyenek részt Istentiszteleteinken. A perselygyűjtés karácsonykor a Brassai Egylet ó és újévkor pedig a Janos Zsigmond cserkészek javára eredményezett szép összegeket.

Köszönetnyilvánítás. Mindazoknak, akik György fiunk házassága és az évforduló alkalmából szívesek voltak fölkeresni szerény családi hajlékunkat baráti jókívánataikkal, ez uton mondunk hálás köszönetet; s viszont mi is édes Mindnyájoknak az egy igaz Isten jóvoltából minden jót, ezer áldást kívánunk. Szíves üdvözlettel
Budapest, 1937. I. 5. Józán Miklós és Neje.

Ferencz József okl. unitárius lelkész, aki eddig a Misszió Háznál teljesített szolgálatot 1937. január 1-vel Józán Miklós vikárius kinevezte lapunk múlt számában megjelent pályázati hirdetésben megszervezett központi missziói lelkészi állásra. Új állomáshelyén is munkakedvet és Istentől áldást kívánunk szolgatársunknak, akinek beiktatása január 24-én délelőtt 11 órakor lesz Koháry-utcai templomunkban, ahol a beiktatást Józán Miklós vikárius végzi, az új lelkész pedig beköszöntő beszédet tart.

Téli konferenciánk szép sikerrel zajlott le jan. 7—10 napjain a Misszió Ház gyülekezeti termében dr. vitéz Nyiredy Géza vezetésével. Az előadásokat dr. Ujlaky Géza ügyvéd, Szabóné Weress Jolán, valamint a két ifjúsági egyesület képviselőiben Simonyi Györgyi és Kereki Gábor tartották. Sajnáltuk, hogy erdélyi vendégünket külső körülmények akadályozták meg megjelenésében. A konferencia vasárnap ünnepélyes Istentisztelettel ért véget, ahol Gálna Sándor imádkozott és Ferencz József prédikált. A konferencia előadásai és az összefoglalt vita legközelebb megjelenik nyomtatásban is.

Brassai egyesületünk meghívást nyert, hogy részt vegyen a füzesgyarmati egyházközség harmónium alapja javára február hó 7-én vasárnap rendezett családi estélyén. Ezzel kapcsolatosan most folynak a levelezések, hogy az egyesület vándorgyűlés kereteiben felkeresse ugyanez alkalmakkal debreceni, hódmezővásárhelyi és szegedi gyülekezeteinket. Reméljük, hogy a vidéki gyülekezetek örömmel fogadják fővárosban tanuló fiainkat s a találkozás mindnyájunkat csak hitünkben fog megerősíteni.

Dávid Ferenc Egyesületünk legközelebbi estélyét február hó 11-én tartja. Ez alkalmakkal dr. vitéz Kozma György egyházköri felügyelő gondnokunk fog előadást tartani.

Brassai egyesületünk az idén nem rendez bált, hanem helyette két családi estélyt saját helyiségeiben február 3-án és március 3-án. Védnök bátyáinkat külön levélben keresi meg, hogy munkásságában és törekvéseiben az idei esztendőben is támogassa egyetemi és főiskolai tanulmányait végző fiatalágunkat.

Szerkesztői üzenetek. Felkérjük lapunk helybeli és vidéki munkatársait, hogy a lap részére szánt minden cikket és hirt minden hó 5-ig küldjék el az Unitárius Értesítő szerkesztőségébe, Budapest, V., Koháry u. 4. címre, mert csak így tudjuk biztosítani azt, hogy lapunk a pontos időre megjelenhessenek.

Pestkörnyék.

Pestkörnyéki szórványainkban karácsony ünnepe előtt és alatt mindenütt Istentiszteletet tartottunk, több helyen karácsonyfaünnepellyel és szeretetadományok szétosztásával. Az iskolás gyermekek részére a cukor csomagokat az idén is Nőszövetségünk adományozta s nem egy szórványban szép formában nyilatkozott meg az áldozatkészség és támogatás. Ott ahol urvacsorát is osztottunk hiveink adományozták az Ur asztalára a kenyeret és a bort s megfelelő számban járultak az Ur asztala elé. A szeretet ünnepén sokkal többen vettek részt Istentiszteleteinken, mint egyéb alkalmakkor, de szeretnénk azokat a hiveinket is rendszeresen látni, akiket csak a nagy ünnepek alkalmával üdvözölhetünk. Elismerés illesse mindazokat, akik fáradságot véve magukra azon buzgólkodtak, hogy társaik lelki terhén könnyítsenek.

Vidék.

A füzesgyarmati unitárius elemi iskola növendékei december 20-án tartották meg szokásos karácsonyi előadásukat. Az iskola egyetlen tanterme zsufolásig megtelt szülőkkel és érdeklődőkkel. Bemutatóra került: „A szeretet melege” című mesejáték és „az Isten megsegít” című karácsonyi szindarab. Kincsesné Nagy Irén tanítónő betanításában gyermekeink valósággal bámulatba ejtették öntudatos, bátor fellépésükkel. Úgy mozogtak, mint valami kis színészek, a szűk színpadon. Az előadáson begyűlt 763 P-t a karácsonyi ünnepélyen osztottuk szét közöttük szeretet csomagok alakjában.

A karácsonyfa ünnepélyt december 23-án tartottuk meg a gyermekek nagy öröme. A december végi ködben kigyúltak a várt karácsonyi lángok, a gyermekek „mennyből az angyalt” énekelték a karácsonyfa körül. Buzdító beszédet intezett hozzájuk a tanítónő, hálára és engedelmességre intve őket, majd a lelkész egy karácsonyi történetet mondott el arról, hogyan ünnepelte meg a kis Jézus hatodik születése napját. — A gyermekek szavatai után kiosztásra kerültek a szeretet csomagok, melyek az édességek mellett jó meleg téli harisnyakkal és flannel ruhánakvalóval, meg alsóruhával leptek meg a szegényebbeket. — Kiosztott 4483 P értékű csomag, melyeket a szülők és iskolánk nemeslelkű barátai adtak össze gyűjtő iven.

A szegény özvegy két fillére. „Bizony mondom néktek, hogy e szegény özvegy mindenkinél többet ada...” (Lukács 21,3.) Ha a füzesgyarmati unitárius egyházközség aranykönyvében lapozgatunk, a leggyakrabban előforduló nevek között ott találjuk az özvegy Sari Józsefné nevét is. Miért emeljük ki éppen az ő nevét a sok közül? Célunk semmiesetre sem az, hogy másokat bantsunk vele, akik esetleg többet adtak. A magyarázatot erre ott találjuk az evangélium fentemlített helyén. Hogy tudniillik ő is szegény, akarcsak a bibliai özvegyasszony. Hogy szűkös viszonyai mellett is hozza a maga fillereit évről-évre, bár az esztendők egyre rosszabbodnak, de az ő adakozó jó kedve meg mindig tart. Ő tudja, hogy csak a jókedvű adakozót szereti az Isten. Pedig az élet soha sem volt bőkezű hozzá. Ő a hazaért is a legdrágábbat adta oda. Szíve verén táplált egyetlen gyermekét. — A háborús esztendők elvitték felejtethetlen férjét, aki egyházközségünk egyik szókimondó becsületes harcosa volt. — Azután az özvegyre meg rosszabb esztendők következtek. S ma úgy ott az évek terebélyes fája alatt, mint a derütött rózsaió, magarahagyatva, csupán az emlékekből táplálkozik. S hogy mennyire drága neki elköltözött kedvesei emléke, arról a füzesgyarmati egyházközség aranykönyvi feljegyzései tanúskodnak. Szűkös fillereiből még az Unitárius Értesítőre is előfizet. példát mutatva egyházközségünk tehetősebb tagjainak. „Példát adtam néktek, hogy amiképpen én, ti is aképpen cselekedjétek”. — (János 13, 11.)

Erdély.

Főtanácsunk még december havában ülést tartott, de meg részletes tudósítást nem kaptunk a gyűlésekről s így beszámolóink lapunk legközelebbi számára marad. Az erdélyi napilapok közleményei alapján értesültünk, hogy a gyűlésen ellentétes vélemények nyilvánultak meg, de tájékoztatást adni annál kevésbé tudunk, mert az erdélyi napilapok pártállásuk szerint ismertették a felszólalásokat és az Unitárius Közlöny megjelent januári száma sem hoz ismertetést a főtanácsai gyűlés eredményéről.

Lelkészváltások kapcsán a firtosváraljai gyülekezet új lelkésze: Szász Dénes lelkészjelölt. Lupény-Vulkán társegyházak új lelkésze: Simén Daniel, akinek megüresedett helyére Fogarasba h. lelkésznek Lőrinczy Mihály nyert kinevezést. Üresedésben vannak jelenleg a csegezi és olthévi lelkészi állomások, melyekre most hirdették ki a pályázatot. Olthévi gyülekezetünk régi pásztora: Kisgyörgy Imre jan. 1-vel vonul vissza megérdemelt nyugalomba. Csegezi gyülekezetünk lelkésze: Komjászeghy Géza újra Bihar községben levő Bihar-Nagyvárad gyülekezetünk lelkészi állását foglalta el.

Halottaink.

Bors Mihály szindi földbirtokos, aranyostordaköri egyházi felügyelő gondnokunk, a tordamenti magyarság egyik vezéralakja és az erdélyi közművelődési egyesületek lelkes patronusa január 8-án tragikus hirtelenséggel elhunyt. Elmulása egyházunknak és Erdély magyarságának nagy vesztesége. Temetésén gyászbeszédet dr. Varga Béla püspök mondott, kiemelve áldozatos lelkét és önzetlenségét, mellyel a legnehezebb időkben is mindig irányt és példát mutatott. Minden vagyonát, négyszáz holdra tehető ingatlanait és ipari vállalatát az erdélyi magyar unitárius egyházra hagyományozta s ezzel a legnehezebb időkben mutatott példát az áldozatkészségre. Emlékezetét egyházunk a Berde Mózsák sorában fogja megőrizni.

HIVATALOS RÉSZ

Szám: 7—1937.

M e g h i v ó .

A duna-tiszamenti Unitárius Egyházkör 1937. február 10-én (szerdán) d. u. fél 5 órakor Budapesten, az egyházközség tanácsstermében

rendkívüli közgyűlést tart,

melyre a belső embereket, az ekleziák képviselőit és az egyházi tanácsosokat szeretettel meghívjuk,

Budapest, 1937. január 9.

vitéz dr. Kozma György s. k.
köri f. gondnok.

Józan Miklós s. k.
esperes p. v.

Tárgysorozat. 1. Elnöki megnyitó. 2. Közügyigazgató imája. 3. 1936. évi rendes közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 4. Egyház-alkotmánytervezet tárgyalása, előadó: Szász Domokos, gyulai postafőnök afia. 5. Esetleges indítványok (írásban — előre.)

NB! Elnökség és kiküldött-bizottság tanácskozása, ugyanazon napon d. e. 10 órakor a belső lelkesi irodában (V. Koháry-u. 4. II. 16.)

Vidéki képviselők elhelyezéséről, ha kellő időben bejelentik, gondoskodik a lelkesi hivatal.

Szám: 7—1937.

M e g h i v ó .

Unitárius Egyházi Tanácsunk 1937. február 10-én (szerdán) d. u. 6 órakor a tanácssteremben

évnegyedi rendes ülést tart,

melyre a Tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

dr. Mikó Ferenc s. k.
főgondnok helyettes.

Józan Miklós s. k.
püspöki vikárius.

Tárgysorozat. 1. Ima — bibliaolvasás. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyv hitelesítése. 4. Elnökileg elintézt és folyó ügyek. 5. E. K. Tan. 1373—1936. sz. leirata. 6. Központi missziói lelkes díjlevele. 7. Unitárius Misszió Ház évnegyedi jelentése. 8. Birtokbizottság jelentése. 9. Államsegély felosztása 1936—37. kincstári évre. 10. „Közalap” költségvetése. 11. Egyház-alkotmánytervezet. 12. Állandó-Vegyes Bizottság jelentése. 13. Időközben érkező ügyek. 14. Indítványok (írásban — előre.)

NB! Állandó Vegyes Bizottság ülése 1937. febr. 8-án (hétfőn) d. u. 5 órakor a lelkesi irodán.

Lelkesi nyugdíjalapra újabban adakoztak a következő buzgó atyánkfiai: néhai Mérő József mérnök — Debrecen — vég hagyománya értelmében: 357 Pengő. Bpesti eklézsia évvégi perselypénzmaradványa 20 P, dr. Mikó Ferenc, Häutler György és egy sárospataki hívő lélek 10—10 P, Nyiregyházi atyafiak perselygyűjtése 5.50 P, Mikó József 5 P, Nagy István 4 P, Jáky Nándor, Rédiger Károly, Sófalvi Sándor, Kádár Ferenc, dr. Adorjáni Gyula és Rösner Valéria — Dunaharaszti 2—2 P, Sigmond Sándor és dr. Durugy Ferenc 1.50—1.50 P, dr. Bartalis Ákos és Tiboldi Gyula Szolnok 1—1 P. Fogadják a nemeszivű adakozók egyházunk hálás köszönését, példájuk buzdítson másokat is. Külön kiemeljük néhai Mérő József debreceni mérnök afiai jóvoltát, mellyel holta után is támogatni óhajtott a mi szent ügyünket. Aki teheti, az élők közül se feledkezzék meg arról, hogy az egyházi szolgák jövődjét a mai bizonytalan válságos időkben nekünk unitárius hívő lelkeknek kell minden eshetőségre biztosítani. Hónapról-hónapra közöljük a nemes célra szánt kisebb-nagyobb adományokat és hónapról-hónapra nem szününk meg buzdítani, kérni, könyörögni, hogy egykor a saját emberségünkből tudjuk biztosítani belső embereink számára a jólmegegyeztetett nyugalmat.

Budapest, 1937. január 7.

Szives üdvözlettel:

Józan Miklós püspöki vikárius,
az alapítvány kezelője.

A füzesgyarmati Unitárius templom orgonájára a következő adományok folytak be, melyeket e helyen is köszönettel nyugtáz az egyházközség: Dimény Mózes 2.50, Ujvári László 5.—, Bácsi Dániel 5.—, Perselyadományok füzesgyarmati hivatól 8.20, Csathó Istvánné 2.—, dr. Barabás Zoltán 2.—, Kelemen Béla 3.—, A Budapesti Unitárius Misszióház perselygyűjtése 25.30, A dévaványai egyházközség perselygyűjtése 2.—, Pesztránszky Sándorné (Dévaványa) 1.—, Kanó Lajosné (Dévaványa) 1.—, Szilágyi Arthur 10.—, A Budapesti Unitárius Egyházközség perselygyűjtése 10.—, A Budapesti Unitárius Egyházközség adománya 10.—. Összesen 86.93 pengő. Az Unitárius Értesítő előző számában nyugtázott összeggel együtt összesen: 188.93 pengő. A füzesgyarmati unitárius hívek adománya: 273.24. Eddig együtt: 462.17 pengő.

345. sz. János Zsigmond cserkészcsapat Parancsnoksága. 1936.-ik évben a cserkészcsapat javára a következő adományok folytak be: Péterffy Gyula 15.— vitéz Kozma Ferenc 7.—, Szentannai Sámuel 5.—, dr. Mikó Gábor 2.—, Ajtay Kovács József 2.—, dr. Havas Béla 5.—, dr. Tóth György 7.—, dr. vitéz Kozma György 10.—, Mikó Lajos 2.—, Dimény Mózes 3.—, vitéz dr. Lázár János 2.—, Dávid F. Egylet 35.—, Máthé Béla 5.—, dr. Jakab Zoltán 15.—, Ajtay Kovács Imre 2.—, Csatkai Jenő, 1.—, dr. Simon Mihály Pál 15.—, Gvarmathy Mózes 8.—, dr. Fejes József 1.—, dr. Borbély András 2.—, vitéz dr. Gyulai Tibor 3.—, özv. Héderváry H.-né 3.—, László János 4.—, Fekete Imre 5.—, Lőrinczi Dénes 4.—, Imreh Józsefné 6.—, Putnok László 5.—, Klein Géza 15.—, dr. br. Daniel Gábor 135.—, Unitárius Nőszövetség 25.—, Ujváry László 5.—, Lázár József 5.—, Unitárius Misszióház 70.—, dr. Kozma Jenő 45.—, Kispesti Szegénygondozó 5.—, dr. Iván László 10.—, dr. Veress Pál 40.—, Józan Miklós 15.—, Ferencz József 12.—, Rédiger Károly 7.—, Rédiger Elemér 2.—, Benczédi László 2.—, dr. Zsakó Andor 3.—, dr. Csiki Gábor 4.—, Nagy Jánosné 1.—, Jáki Nándorné 1— pengőt.

Istentiszteleti sorrend 1937. február hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	7. 21.	d. e. 11	Józan Miklós
" " " "	14.	" "	Ferencz József
" " " "	28.	" "	Barabás István
IX., Rákos-u. 3. (Nisszlóház)	7.	d. e. 10	Gálna Sándor
" " " "	14. 28.	" "	dr. Csiki Gábor
" " " "	21.	" "	Ferencz József
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. imaház	14.	d. u. 4	Gálna Sándor
" " " "	28.	" "	Kereki Gábor
C) Pestkörnyéken:			
Csepel—Templom-téri polgári iskola	21.	d. e. 11	dr. Csiki Gábor
Kispest—Wekerle-telep II. sz. elemi iskola .	21.	d. u. 4	Ferencz József
Pestszenterzsébet—Erzsébet-u. el. iskola	14.	" "	dr. Csiki Gábor
" " " "	28.	" "	Ferencz József
Pestszentlőrinc—Unitárius templom . .	7. 14.	d. e. 11	Pethő István
" " " "	21. 28.	" "	Pethő István
Rákospalota—Máv.-telepi iskola . .	7.	d. u. 4	Barabás István
Sashalom—Kossuth-téri el. isk.	14.	" "	Ferencz József
Ujpest—Szt. István-téri polgári iskola	28.	" "	Barabás István
D) Vidéken:			
Debrecen-Hatvan-u. 24 Unitárius imaház . .	7.	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
Dunapataj—Gyülekezeti terem . .	14.	d. e. 10 d. u. 2	Barabás István

NB! Böjti Áhitat február 14. 21. 28. és március 7. 14. 21. napjain d. u. 6 órákor a Koháry-utcai templomban. A

lelkészek felváltva sorozatos előadást tartanak „Hit, Remény Szeretet” cím alatt. — Templomi vegyeskar énekpróbái hétfőn és csütörtökön este 7 órákor a tanácsteremben. — *Konfirmációi* tanításra március 1-től kezdve lehet jelentkezni a hitoktatóknál és a lelkési hivatalokban. *Katé* kapható 1.— P árban ugyanitt. *Énekeskönyv*: 1.50 P. Konfirmáció-ünnep *Áldozócsütörtökön* (V. 6.) d. e. 11 órákor Koháry-utca 4. — Egyházi adó befizetését azért szorgalmazzuk, hogy ne kelljen végső esetben hatósági behajtáshoz folyamodnunk. *Pénztáros*: Zsigmond Lőrinc, hivatalos órák d. e. 9—1-ig, d. u. 4—6-ig. *Pénzbeszedők*: pesti oldalon Lux Ernő, budai oldalon Varga Jenő afiai. Kérjük hűveinket, fogadják őket megértéssel. Ugyanők átvehetik a lelkési nyugdíjalapra szánt szíves adományokat is.

Ha ima, vagy énekeskönyvre, vagy bármilyen egyházi kiadványra van szüksége, forduljon az

UNITÁRIUS IRATMISSZIÓHOZ
Budapest,
V., Koháry-utca 4., I. em 8.
Nyitva:
csütörtökön 5—7, vasárnap 12—1.

Női és férfikalap nagy választékban — modellek után alakítást olcsón vállalok **PÉTER JÁNOS**

VIII., Baross-utca 82. sz.
Unitárius hittestvéreim támogatását kérem!

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Utánaküldés kizárva!

Uj cím:

Felelős szerkesztő és kiadó Dr. Iván László.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 1-174-24.

Előfizetési díj a negyedévenként megjelenő „Mai Füzetek” c. melléklettel együtt egy évre 4— pengő, amely beküldhető a 30.400 számú postatakarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség. A „Hivatalos rész” c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

XVI. évf. 1. sz.

Budapest, 1937. január hó

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., József-utca 61. — Telefon: 1-392-59.